

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOVÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen havonként egyszer.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda,**
Nándor-tér 1.
- Magy. kir. tud. egyetemi nyomda,**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Fia,**
Ponty-utca 4.
- Heisler Jaroslav,**
Várkert-rakpart 1.
- Müller K. (Münster K.),**
Albrecht-út 3-5.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre,**
Remete-hegy.
- Bichler I.,**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton,**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Anglo-nyomda,**
Molnár-utca 24.
- Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv. társ.,**
Ferencziek-tere 3.
- Barcza József,**
Lipót-utca 30.
- Belvárosi könyvnyomda,**
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
- Buschmann Ferencz,**
Koronaherceg-utca 8.
- Feldmann Mór,**
Károly-körút 20.
- Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.,**
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula,**
Aránykéz-utca 1.
- Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet,**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia,**
Zsibárus-utca 1.
- M. kir. posta- és távirde-igazgatóság könyvny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvnyomda,**
Kecskenéti-utca 5.
- Nagy Sándor,**
Pappnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa,**
Mária Valéria-utca 5.
- Róth József,**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót,**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid,**
Molnár-utca 37-39.
- Székesfővárosi házi ny.,**
Lipót-utca 32.
- Ullmann József,**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp,**
Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.,**
Vármegye-utca 11-13.
- Wodianer F. és Flai,**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.,**
Arany János-utca 18.
- Czettel és Deutsch,**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz,**
Nádor-utca 19.
- Hungária-nyomda és kiadó-üzlet,**
Váci-körút 34.
- Kálmán M. és Társa,**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Flai,**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György,**
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József,**
Arany János-utca 4.
- Kertész József,**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp,**
Arany János-utca 34.
- Légrády Testvérek,**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót,**
Vadász-utca 35 a.
- Löw Ede,**
Váci-körút 80.
- Márkus Samu,**
Báthory-utca 20.
- Minerva kő- és könyvnyomda,**
(tul. Gansl Zs.) Sas-u. 29.
- Magy. kir. postatakarék-pénztár nyomdájá,**
Széchenyi-utca 2.
- Orsz. központi községi nyomda-részvénnytárs.**
Lipót-körút 22.
- Pallas, irod. és nyomdai részvénnytársaság,**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-Részvénnytársaság,**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdájá,**
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa,**
Bálvány-utca 21.
- Preszburger Frigyes,**
Arany János-utca 14.
- Redő Testvérek,**
Klotild-utca 20.
- Schlesinger és Kleinberger,**
Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).
- Blau Albert fiókja,**
Szerescsen-utca 38.
- Brózsza Ottó,**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór,**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond,**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyomdai részv. társaság,**
Ó-utca 12.
- Feldmann Sámuel,**
Nagymező-utca 35.
- Fővárosi nyomda-, vonalozó- és könyvkötő-részvénnytársaság,**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer,**
Dalszínház-utca 10.
- Fuchs Samu és Társa,**
Podmaniczky-utca 27.
- Galitzenstein H.,**
Hajós-utca 33-35.
- Gelléri és Székely,**
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa,**
Lázár-utca 2.
- Goldschmiedt Lipót,**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut,**
Gyár-utca 32.
- Gutenbergnomda,**
Gyár-utca 31.
- Herrman Ignác,**
Laudon-utca 10.
- Hornyánszky Viktor,**
cs. és kir. udvari könyvnyomda,
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda,**
Teréz-körút 3.
- Jurmányi Samu,**
Dessseffy-utca 47.
- Kassino Jakab,**
Király-utca 26.
- Korvin Testvérek,**
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.,**
Aradi-utca 8.
- Közművelődés, irod. és nyomdai intézet**
Izabella-utca 70.
- Kunoss Vilmos és Fia,**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid,**
Andrássy-út 19. és Szerescsen-utca 22-26.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdájá,**
Csengery-utca 33.
- Manswirth Lipót,**
Podmaniczky-utca 5.
- Markovits és Garai,**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla,**
Teréz-körút 27.
- Nagel István,**
Vörösmarty-utca 39.
- Neumayer Ede,**
Szerescsen-utca 35.
- Orsz. ügyvédi nyomda mint szövetkezet,**
Uj-utca 3.
- Pollák Jakab,**
Eötvös-utca 26/c.
- Pollacsek Mór,**
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia,**
Csengery-utca 31.
- Pscherhofer Vilmos,**
Podmaniczky-utca 15.
- Quittner József,**
Szerescsen-utca 1.
- Radó Izor,**
Váci-körút 1.
- Rand és Hirsch,**
Podmaniczky-utca 43.
- Rigler József Ede r.-t.,**
Rózsa-utca 55.
- Roth és Krausz,**
Vasvári Pál-utca 9.
- Schlänger Testvérek,**
Dessseffy-utca 23.
- Schmelcz és Schillinger,**
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.,**
Szerescsen-utca 6.
- Wesselényi-nyomda,**
Uj-utca 37.
- VII. kerület (Erzsébetváros).
- Beck F.,**
Valero-utca 12.
- Deutsch József,**
Károly-körút 7.
- Eckstein Bernát és Fia,**
Király-utca 47.
- Garai Mór,**
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk,**
Kazinczy-utca 7.
- Hedvig S.,**
Dohány-utca 12.
- Klein Samu,**
Akácfa-utca 64.
- Löbl Mór,**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond,**
Csömöri-út 54.
- Neuwald Illés,**
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda,**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó,**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin,**
Dohány-utca 84.
- Rubin J.,**
Király-utca 13.
- Spatz Henrik,**
Dob-utca 55.
- Spitzer és Somogyi,**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter,**
Kazinczy-utca 35.
- Weisz Manó,**
Csányi-utca 13.
- Wendt és Bergsmann,**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.,**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Alkotmány-könyvny.,**
Mária-utca 11.
- Budapesti Hirlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignáczné,**
József-utca 14.
- Fritz Ármin,**
József-körút 9.
- Jäger T.,**
Kerepesi-út 23.
- Klein Vilmos,**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon,**
József-körút 5.
- Laufer J.,**
Nagyfűváros-utca 11.
- Magyar Nyomda,**
József-utca 45.
- Országos Hirlap nyomd.**
József-körút 65.
- Rózsa Kálmán és neje,**
Szentkirályi-utca 30.
- Szent Gellért-nyomda,**
(Valter E.),
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda,**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármin,**
József-körút 28.
- IX. ker. (Ferencváros).
- Engelmann Mór,**
Vámház-körút 15.
- Pátria-nyomda részvénnytársaság,**
Üllői-út 25.
- Vasvári Lajos,**
Üllői-út 41.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsj**
Vongrey Gusztáv.
- Abruddánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Léndva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Lengyel Lipót.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dőczy-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Steinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Halyák István.
Tokay Lajos.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Baróth**
Mizsúr Ádám.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
Povársay László.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povársay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Pirooska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
Simon Károly.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Oótt János Fia.
Herz és Társa.
- Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Breznóbánya**
Kreiszler J.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Neumann Samu.
- Csburg**
Vágó Gyula.
- Czepléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Nettj.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Lőw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Matkovich Aladár.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia« könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
- Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mochovich Emidio.
Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.
Unio könyvnyomdai műintézet (Tipografia artistica).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galántai könyvny.
- Galgócz**
Nagy Jakab.
Sternner Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (hérlő: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
- Kalocsa**
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Ifj. Nauer Henrik.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Fekete Mihály.
Ottinger Ede.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmezc**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszász**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyary Mikály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobáts Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczk**
Wiesner Alfréd.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (hérlő: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolcsch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Wesselényi és Társai.
Stamberger Bernát.
Wagner és Szelényi.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Moór**
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

Jauernig és társa.

»Evés közben jön meg az étvágy.« Ezt a régi, de nagyon találó közmondást valósítja most meg *Jauernig és társa*, a kik különben nem egy társas cégnek a tagjai, hanem mindenik más-más házi nyomdának az — igazgatója. Ők legalább így címeztetik magukat és e címök révén mohó étvágygyal falják a különféle terveket, a melyekkel el akarják nyelni a budapesti nyomdától az árlejtések retortáin lesóványodott konczokat. Az egyik már tényleg »otthon« akarja készíttetni a város összes munkáit és ez *Jauernig* úr. A másik az államvasutak munkái ellen intéz merényletet s most — a menetjegyek nyomása után — a képes prospektusokkal tesz kísérletet, hogy ezzel egy ugrással elvegye majd a többi könyvnyomdai munkákat is. Ennek a másik úrnak még nem írjuk ki a nevét, hisz még az eszméje is csak burkolt alakban jutott a nyilvánosságra, mert még nem jelentette ki hivatalosan, hogy az államvasutak munkáit házilag akarja elkészíttetni. (Magában azonban régen foglalkozik e tervvel. Szerk.)

Jauernig Nándor, a fővárosi házi nyomda jóétvágyú direktora azonban már benyújtotta tervét a tanácshoz, a melyben a házi nyomdának olyan mérvben való megnagyobbítását kéri, hogy abban az összes munkákat elkészíthessék, köztük a főváros hivatalos lapjának, a *Fővárosi Közlönynek* a szedését is.

Ez a lap hetenkint kétszer jelenik meg és a mikor a tárgysorozatot is közli, 20—24 oldalra is kinövi magát. Megjegyezzük, hogy ilyenkor a laphoz 20—25 szedő is kell, mert a kéziratokat csak az utolsó perczben küldik a nyomdába, mert nem is küldhetik előbb.

Jauernig úr szerint ez se baj, mert ő — azt mondja — egy napra is kap húsz szedőt, ha erre szüksége van.

Erre azonban mi azt mondjuk, hogy »orrod tőle foghagymás«, mert a legutolsó szedő se teszi meg azt, hogy a direktor úr szép szeméért napszámos-munkára vállalkozzék. Nem bizony! Tótok kellene ide, nem betűszedők, kedves jó direktor úr!

De menjünk tovább. Hát a 20—24 egyforma szekrény-nyel, a hozzávaló betűanyaggal mit csinál a házi nyomda? Ott heverteti talán azért, hogy abból a közlőnyt hetenkint kétszer kiszedethesse? Hiszen ennél könnyelműbb gazdálkodást nem pipálhatna még Európa sem! Vagy úgy számít az »igazgató« úr, hogy később azután szépen lassan csinálnak magánmunkákat is? Oh nem! Már erre még a legközönyösebb principális is megmozdulna és a budapesti főnökök nem nyugodnának addig, míg ki

nem söpörnék a városházáról nemcsak *Jauernig* urat, de az egész házi nyomdát, meg az ottlevő egyéb mesterembereket is.

Mi nem vagyunk közvetlenül érdekelve s nekiünk talán mindegy volna, ha akár a főváros, akár valamely részvénytársaság vagy magánember a nyomda tulajdonosa, csak egészséges állapotok uralkodjanak. De az ilyen gazdálkodás az, a mely beteges állapotot teremt, mert hiszen itt nem a munkások jólétére fektetik a fősúlyt, hanem különféle hivatalnokoknak és vezetőknek teremtenek nyugodt egzisztenciát.

Csak nemrégén, a királyné halála alkalmából — éppen egy vasárnapon — nyomattak a házi nyomdában egy sürgős körlevelet. Mig ehhez a pár sorból álló körlevélhez összetoborzották a szedő- és gépszemélyzetet, a hivatalnokokat és tudja a jó ég még kiket, éppen 12 forintot adtak ki fiakerozásra. Ha azonban ezt a körlevelet valamely magánnyomdába viszik, talán az egész papírral együtt se kerül annyiba.

Debreczen városa is alakított nyomdát ezelőtt vagy 280 esztendővel, a mely az akkori viszonyok között szinte életkérdés volt. Ez a nyomda még ma is fennáll, a mire azonban most már egy csepp szüksége sincs a városnak és szivesen túl is adna rajta, ha ahhoz a mult hagyománya és egyéb humanitárius érdekek nem kötnék. De ez a nyomda is csak úgy tud egzisztálni, hogy magánmunkákat is végez. Ezt akarja *Jauernig* direktor is?

Bécs városában *Lueger* polgármester hallgatott az adófizetők jogos kérelmére és egyszerűen ad acta tette a régen kifundált terveket, a melyek ott is meg akarták honosítani a házi nyomdát. Nálunk azonban — úgy látszik — a tanács maga is jó szemmel nézi *Jauernig* úr nagyratörő terveit s szinte buzdítja őtet a továbbmunkálkodásra.

A multkoriban, a mikor a *könyvkötő-műhely* berendezésének eszméjét vetette fel *Jauernig* úr, az *Esti Ujság* irt az ellen jól megokolt cikket, kimutatva abban azt, hogy milyen abszurdum dolog a *házi kezelés* és milyen félszeg állapotot teremt az, ha a városházát mesteremberekkel népesítik be. Ezt mondjuk mi is.

De ha ma főleg csak a városháza körül sepregettünk, arra a dolog előhaladott állapota adott okot. Jövőre azonban — ha szükségét látjuk — elmegyünk a magyar államvasutak menetjegy-nyomdája elé is és ott is csinálunk egy kis takarítást. Ám azt bevalljuk nyíltan és őszintén, hogy ehhez a tisztogatáshoz nagyon kevés a mi nyirfaseprűnk, ha a főnökök seprőgépe nem jó hozzá segítséül.

Tegyenek a budapesti főnökök is úgy, mint a bécsiek, álljanak össze és szóval, személyesen intézzék el ügyöket, nem pedig átiratok és feliratok alakjában, mert olyan időket élünk, mikor az ilyen iratokat barátságos szavak kíséretében ad acta teszik.



Sztrájkok a XVI. században.

(Folytatás és vége.)

Természetesen a kolozsvári ötvösök a per ilyen befejezésével nem elégedtek meg s ügyöket a marosvásárhelyi fejedelmi törvényszék (curia voyvodalis) elé vitték.

Erdély fejedelmi székén ez időben — mint a történelem tanúsítja — Báthory István ült, ki egyik ítélőmesterével, a fejedelmi tábla biráival s egyéb törvénytudó férfiakkal a pert gondos vizsgálat alá vette és a szász bíróságok ítéletét megsemmisítve, a kolozsvári ötvösöknek adott igazat, kimondván, hogy a szebeniek nem vették ugyan fel alapszabályaik közé, a mivel vádoltnak, de úgy cselekedtek, mintha be is írták volna; ennek folytán:

* a szebeni ötves mestereket, a kik a mi anynyi felől búsított magyar nemzetünk ellen csupán saját különös tetszésükből, önkényükből és túlkapasúkból azt az eljárást követték és azt a gyakorlatot állapították meg, hogy a magyar legénynek két hétnél tovább mívet ne adjanak, mely a magyar nemzet megvetését és meggyalázását foglalja magában — egyenként és fejenként hatvan¹ hat forint büntetés pénz lefizetésére ítéljük és kárhozzátjuk . . . továbbá rendeljük és parancsoljuk, hogy jövőre minden magyar legénynek a régi szokások szerint mívet adjanak . . . és a tanulásra a magyar inasokat minden nehézség nélkül felvegyék.*

Ez ítélettel a kolozsvári ötvös-legények rövid idő alatt elérték volna céljukat, ha most meg a szebeniek nem kifogásolták volna a fejedelem ítéletét; ezek azonban addig jártak mindenfelé, míg a fejedelemtől kegyelem útján perújítást nyertek. Most azután a fentebb említett tanu-vallatás újból kezdetét vette s végül az ügy ismét a szebeni szász bírák elé került. Az ítélet ismét a szebeni ötvösök javára szólott, de már sokkal enyhébb volt a kolozsváriakra nézve, a mennyiben ezúttal a költségek megfizetésében nem marasztalták el őket s az ítéletben határozottan kimondták, hogy Szebenben vagy máshol mindenütt korlátozás nélkül adassék a magyar legényeknek is munka, kizárólag a saját akaratok lévén az irányadó arra, hogy valamely városban meddig időzzenek.

Mindazonáltal a per most is megjárta az összes felebezési fórumokat, még pedig a mostani törvénykezési eljárással ellentétben olyan gyorsan, hogy 1576. április 11-én hozta az elsőfolyamodású bíróság ítéletét s már november 11-én ismét a fejedelmi szék előtt volt a per.

A szebeni ötvösök azonban az ország közhangulatából ítélve, tartották a fejedelem második ítéletétől is s mielőtt tárgyalásra került volna ügyök, arra kérték a fejedelmet, hogy közöttük ne tartson ítéletet, hanem békéltesse meg őket valami úton-módon a kolozsváriakkal.

E kérésöket támogatta az a két körülmény is, hogy egyrészt már a kolozsváriak is únni kezdték a hosz-

* Deák Farkas: A kolozsvári ötves legények strikeja 1573-ban és 1576-ban.

szadalmas perlekedést, másrészt pedig a fejedelmi széken ekkor már Báthory Kristóf ült, a ki békeszerető ember lévén, maga is óhajtotta a két hatalmas czéli kibékülését.

Igy történt azután, hogy midőn a fejedelmi ítélőszék birái a periratok előadása után az ítélet kimondására készültek, Dobszai István ítélőmester ünnepélyesen felszólította először a bírakat, hogy ítéletet ne mondjanak, másodsor a feleket, hogy két nap alatt béküljenek ki. A fejedelem pedig két főtanácsost nevezett ki a kibékülés eszközésére.

A megtörtént béketárgyaláson azután a két peres fél kiegyezett olyanformán, hogy a szebeniek fizetnek a kolozsváriaknak kétezer aranyforintot, mely összeget a fejedelem 350 forintra szállította le, azzal a kikötéssel azonban, hogy ha ez összeget 1757. július 13-án le nem fizetik, joguk van a kolozsváriaknak a kétezer aranyforintot követelni.

A fizetési határnap elérkezte előtt azonban az eleinte gőgös szebeni ötvösök egyet gondoltak és igen alázatos hangon irt levélben barátságukat ajánlották fel a kolozsváriaknak és egyúttal kérték őket, hogy a menyit lehet, engedjenek el a 350 forintból, a mely összeg az akkori időben bizony meglehetősen summa volt.

Fáradtságuk azonban kárba veszett, mert a kolozsváriak elolvasták ugyan a levelet, de feleletre sem méltatták, hanem azt határozták, hogy bevárják azt a pár napot, míg a határidő letelik s ha a pénzt Szebenből addig el nem küldik, beperlik ellenfeleiket a 2000 aranyforint erejéig. A szebeniek pedig várva levelekre a választ, a pénzt csakugyan nem küldötték meg. Ekkor a kolozsváriak azonnal ügyvédkeresésre indultak, hogy a panaszlevelet vele megszerkesztessék és a pört megindítsák. Már-már bizonyosnak látszott, hogy a régóta húzódo pört harmadszor is újra kezdik, midőn váratlanul egy újabb békéltető lépett közbe Budai Tamás kolozsvári ötvösmester személyében, a ki a szebeniek barátja lévén, kezdetben még a pör megindítását is ellenezte, most pedig látva, hogy az ügy a szebeniekre veszedelmes fordulatot vesz, hirtelen Szebenbe utazott és rájuk ijesztett az ötvösmesterekre, hogy rögtön fizessék ki a 350 forintot, mert különben a kétezeret is megveszik rajtuk.

A szebeniek látva, hogy nem tréfa a dolog, hamarjában összeszedték a pénzt és Budai Tamás s a szintén Szebenben levő Péchi István kezeihez adták. Így rendben lett volna a dolog, de a kolozsváriak ráizentek a fogadatlan prókátorokra, hogy most, a határidő lejárta után a pénzt el ne merjék venni. Ez ellen a szebeniek a fejedelemhez fordultak panaszukkal, melyben előadják, hogy a keményszivű kolozsváriak meg akarják őket rontani azzal, hogy pár napi késedelem miatt a pénzt nem fogadják el. A fejedelem aztán elrendelte, hogy a szebeniek a kolozsváriaknak helyökbe vigyék a pénzt, azok viszont kötelesek ezt elfogadni, a mi megtörténvén, mind a két fél főbb emberei még egyszer megjelentek Gyulafehérváron, a hol egy 1578 márczius 3-án kiállított okirattal véglegesen befejezték a több év óta tartó pert.

Igy végződött a kolozsvári ötvös-legények legelső sztrájkja által előidézett per s így érték el öt év mulva sztrájkuknak teljes diadalát.

A mint a fentebbi per folyamán láttuk, abban az időben még aranykorát élte a czéhrendszer, mely vaskezekkel tartotta fenn tagjai között a fegyelmet, úgyannyira, hogy még a leghatalmasabb mesterek sem igen mertek a czéh határozatai ellen véteni. Különösen mondhatjuk ezt a szászokról, a kik bár sokkal jobban szerették a magyar legényeket a maguk nemzetségbeliekénél, még sem mertek közülök egyet sem alkalmazni, mert a czéh eltiltotta. A kolozsváriaknál már nem volt ilyen szigorú a fegyelem s még jobban megromgálta azt a fentebb vázolt sztrájk, mely igen elkevélyítette a kolozsvári ötvös-legényeket; minél magasabb fórumok előtt folyt a per, annál hatalmasabbnak képzeltek magukat. Egyszer azután eszközbe jutott, hogy ezzel a nagy hatalommal talán javíthatnának sorsukon is valamit. Különös, hogy 1573-ban, első sztrájkjuk alkalmával még semmi kifogásuk sem volt helyzetök és fizetésök ellen, három évvel később pedig, daczára annak, hogy 1566-tól 1576-ig heti fizetésök megkétszereződött, élelmezésök s általában ellátásuk sokkal előnyösebbre változott, mégis számtalan olyan apró bajokat és sérelmeket panasztak fel, a melyeket máskor talán észre sem vettek volna, most pedig annyira fontosaknak tetszettek, hogy miattuk ismét a sztrájkhoz folyamodtak, remélvén, hogy az első olyan jól sikerült, hát talán másodszer is sikerülni fog.

Igy kezdődött az 1576-ik évi sztrájk. Májusban egyszerre csak követelni kezdték több helyen a reggelit, a melyet a fizetések felemelésekor megvontak tőlük, annyiban tudniillik, hogy míg azelőtt egy csupor tejet, friss gyümölcsöt vagy főtt aszalt szilvát, néha levest kaptak reggelire, a fizetés felemelése után már csak egy darab kenyérből állott a »flestököm«. A gazdaasszonyok határozottan visszautasították a követelést, mire a legények egyszerűen otthagyták a munkát s megkezdtek a sztrájkot.

Hanem ezúttal alaposan megjárták. A mesterek már régóta rossz szemmel nézték a legények hetvenkedését s most elérkezettnek látták az időt, hogy egyszersmindenkorra véget vessenek legényeik hetvenkedéseinek.

Először mégis békés úton akarták elintézni az ügyet és odaüzentek a sztrájk-tanyára, hogy jöjjenek vissza a munkához és ki-ki adja elő panaszat gazdájának. A legények azonban szóba sem állottak velök s azt üzenték vissza, hogy panaszait majd írásban adják mester uraimék tudomására. Az iratot csakugyan elküldötték, ez azonban annyira felhőborította a mestereket, hogy legényeikkel szemben olyan erőszakossággal jártak el, — valószínűleg az előljárásság tudtával és beleegyezésével — a mely azoknak jó időre elvette kedvöket a sztrájkolástól.

Míg ugyanis a legények vezetőikkel együtt szép csendesen iddogáltak és várták írásukra a választ, megjelent köztük egy mester s felszólította őket, hogy válaszszanak maguk közül két-három szóvivőt s küldjék a mesterekhez egyezkedni. A legények csakugyan elküldötték három vezetőjüket. Ezeket a czéh házába való megérkezésük után a mesterek azonnal közrefogták és többen szidalmazni kezdték őket, míg végre is látván, hogy itt alkudozásról szó sincs, kijelentették, hogy írástól nem hajlandók elállani. Ekkor egy intésre fel-

nyílt a szomszédos szoba ajtaja s ott álltak a város szolgálói kötelekkel felszerelve. Most a mesterek még egyszer felszólították a legényeket, a feltétlen visszatérésre s midőn ezek akkor sem táigítottak, a czéh-mester parancsára a poroszlók a kiküldöttek kezeit hátrakötötték, lábaikra vasat tettek s így felékesítve kísérték őket az utcán végig a város börtönébe, a mi pedig abban az időben a legnagyobb szégyen volt.

Lett e hír hallatára nagy riadalom a sztrájk-tanyán! A legények egyszerre elvesztették minden kedvöket és bátorságukat és csak a velök levő ügyvéd lelkesedett, látva, hogy itt reá még szükség lesz.

A mesterek igyekeztek a vezetők nélkül maradt legényeket visszatérteni a munkához, de azok nem hallgattak rájuk, hanem megrémülve futottak szét s mindenfelé elrejtöztek.

A dolog természetesen bíróság elé került s mindkét fél ügyvédekkel igyekezett a bírakat a maga részére hajlítani. A mesterek helyzete sokkal előnyösebb volt, mert a XVI. században éppen úgy, mint manapság, az az elv uralkodott, hogy az alárendeltnek soha sincs igaza előljárással szemben.

A legények ügyvédje különösen arra helyezte a fő súlyt, hogy a mesterek jogtalanul fogatták el a legények küldötteit s első sorban ezek szabadon bocsátását és a rajtuk esett szégyenért hatszáz forint kárpótlást követelt. Azonban hiába volt minden; hiába olvastatták fel a czéhszabályokat, hogy a mestereknek nem volt joguk őket letartóztatni, hiába szerkesztett ügyvédjük szebbnél-szebb védő-iratokat, a dolog vége mégis csak az lett, hogy a tárgyaláson csupán azt az egyet tudták elérni, hogy a letartóztatott legényeket szabadon bocsátották, de egyebet semmit sem nyertek; sem kárpótlást a szenvedett sérelemért, sem pedig a »flestökömet« nem kapták meg. Folyamodtak ugyan az ítélet ellen a fejedelemhez, de hiába volt az is, mert a mesterek sem voltak megelégedve a hozott ítélettel s ők is felebbeztek. Ők ugyanis azt követelték, hogy a legényeket a 14 napi felmondás tartama alatt a börtönül szolgáló toronyban fogva tartsák. Ezt azonban a városi bíróság, mivel már az elfogadás is csakugyan jogtalan és törvénybe ütköző volt, még sem teljesítette, hanem utasította a feleket, hogy kölcsönös kibéküléssel fejezzék be az ügyet. Ezért felebbeztek a mesterek is, a fejedelem azonban jóváhagyta az elsőbíróság ítéletét.

Ilyen siralmasan végződött második sztrájkja a kolozsvári ötvös-legényeknek, a kik azután kitartással, türelemmel végezték munkájukat egészen az ötvös-művészetnek a XVIII. században bekövetkezett hanyatlásáig.

...

Elvonult szemünk előtt a fentebbiekben a XVI. század iparoséletének két epizódja. S ha párhuzamba állítjuk a két sztrájkot a mostaniakkal: nem sok különbséget találunk közöttük.

Különösen két körülmény ragadja meg figyelmünket.

Az egyik az, hogy a XVI. század munkása, ha helyzetével meg is volt elégedve, hazafias okokból is kész volt a sztrájkra. Tehát már három századdal ezelőtt jobb fegyvernek tartották a munkások az erőszakos követelést a békés úton való kiegyezésnél.

A másik pedig az, hogy valahányszor a munkás akár jogosan, akár jogtalanul követel valamit munkaadójától, az mindig teljesíti kívánóságát, ha neki nem kerül semmibe s teheti a mások rovására. Mihelyt azonban az ő érdekeibe ütközik a követelés s különösen, ha anyagi viszonyait érinti, azonnal megtagad minden segítségnyújtást a munkás helyzetének javítására s ha kell, kiméretlenül használja az erőszak ellen a nagyobb erőszakot s a ki az egyenetlen harcban a rövidet húzza, az rendesen nem munkaadó.

Igy volt ez háromszáz évvel ezelőtt, így van ma is, sőt talán még sokkal rosszabb a mai munkás helyzete, mint volt a XVI. században.

Simonovits Kornél.



Jegyzőkönyv.

(Felvettett az 1898. évi október hó 7-én tartott szakbizottsági ülésén.)

Tárgy: A Könyvnyomdászok Szakköre választmányától a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1899. évi folyamára számára két hirdetési szedésére kiírt pályázat következtében beérkezett pályaművek megbirálása.

Schwind Béla elnök megnyitván az ülést, örömeinek ad kifejezést, hogy a szakbizottság tagjait — egy tagtárs kivételével a ki katonáskodik — együtt láthatja.

Elnök jelenti, hogy a hirdetett két pályázatra összesen öt pályamunka érkezett be és pedig az *Első Magyar Betüöntöde-Részvénytársaság* hirdetésére négy, ebből három álló, egy pedig fekvő alakú, míg a *Wörner J. és Társa géppár és vasöntöde* hirdetésére — sajnos — csak egy fekvő alakú pályamunka küldetett be.

Elnök buzdító szavakkal méltatván összeövetelünk fontosságát, felkéri a bizottság tagjait, hassanak oda, hogy az együttműködés fonálát jóakarattal iparkodjunk összevonni, a mi által kényes munkánk könnyebb megoldást fog találni.

Ezután elnök kiadván a beérkezett pályamunkákat megsemlélésre, tanulmányozásra, még csak amaz óhajának ad kifejezést, vajha mindenki tiszta lelkiismerettel adná le véleményét. A közben-közben felmerült nézeteltérések szerencsés kiegyenlítése után végre sikerült a bizottságnak a beküldött pályamunkákról egyöntetű ítéletet hozni.

A beérkezett öt pályamunka közül kettő tisztán szedés, három részben rajz, részben szedés, melyek 1. »Minden kezdet nehéz«, 2. »Feltűnő I«, 3. »Feltűnő II«, 4. »A jó nyomdász holtig tanul« és 5. »Feltűnő III« jeligék alatt nyújtattak be.

A bizottság tüzetes tanulmányozás és beható szemle után hosszabb tárgyilagossá eszmecsere kíséretében következőkép ítélte meg a pályamunkákat:

A »Minden kezdet nehéz« jeligéjű (Első Magyar Betüöntöde-Részvénytársaság) pályamunka az egyik alapfeltételtől — elég könnyelműen — eltért, ugyanis nem tartotta be az előírt magasságot, a mennyiben körülbelül öt ciceróval alacsonyabbra vette a szedést, a nélkül, hogy ez kellőleg okadatolva volna.

A pályamunka, mely pályázónak valószínűleg első kísérlete, bár igyekezetről tesz tanúságot, de kezdetlegességénél, valamint fentemlített hiányánál fogva érdemleges bírálat alá nem eshetett.

A »Feltűnő I« jeligéjű (E. M. B. R.) álló alakú pályamű készítője e munkájánál, mely részben metszet, részben szedés, felfogásunk szerint hibát követett el akkor, a mikor a szöveget olyan kis térre szorította, holott az alaphól, a mely nagyon is tág teret hagy parlagon, még sokat kihasználhatott volna, a nélkül, hogy ez által konceptziója értékét veszítette volna. Eltekintve a pongyola beosztástól, nincs meg a helyes érzék a sorok összhangzatosságában, a mely egyik legfőbb tényezője és éltető ereje a hirdetésnek. E fogyatékoságok miatt a bizottság nem találta díjazhatónak e munkát.

A »Feltűnő II« jeligéjű (E. M. B. R.) fekvő alakú pályamunka, mely részben rajz után készült metszet, részben szedés, alapjában véve elég sikeres eredményről tanuskodik, de a betűknek kézzel való kimetszését csak úgy tartjuk ajánlatosnak, ha nem nyersen vessük ki az ólomból, hanem előbb átvitel útján maratjuk, ilyenformán szép és határozott, éles vonásokat nyerünk, a mi a betűk nemes egyszerűsége által azután sokkal jobban exczellál, a szemlélő figyelmét jobban leköti és a modern betűk létrehozását sokban elősegíti, míg így ez csak kis részben sikerült, bizonyítja a *Betüöntöde* sor, a mely sok kívánni valót hagy. De meg különben is szerencsétlen experimentumnak tartjuk ez eljárást éppen egy *betüöntöde* hirdetésénél. Ugyanis a betűk jellegök után a groteszk faj felé hajlanak leginkább egyforma testvastagságuk révén, de végvonásuk megromlik finom kiágazásuk folytán. A fantáziából alkotott mű fáradságos munkája után dicséretet érdemel ugyan, de sajnálatos mulasztás a szöveg elhanyagolása, a melyre éppen semmi súlyt sem fektetett a pályázó, a mennyiben kis térre szorított szövege sérti a szemet, a folyton dűlő (kurzív) és álló (antiqua) betűk egymásra halmozásával, úgy, hogy a sorok közt egyetlen tértző nem talált helyet, már pedig kellő beosztás nélkül jót, kifogástalan és összhangzatosat alig képzelhetünk, mert mennél tökéletesebb a sorok beosztása, annál kellemesebb hatást érünk el.

A bizottság az imént előadottaknál fogva e munkát pályadíjra nem érdemesítette, hanem tekintetbe véve pályázónak fáradságos munkáját és igyekezetét, olyasmilmit alkotni, a mely esetleg a mindennapitól eltér, a bizottság egyhangúlag úgy vélekedett, hogy a »Feltűnő II« jeligéjű pályamunka dicséretet érdemel és alkalomadtán a Grafikai Szemlében közzé fog tétetni. A jeligés levélke felbontván, abból *Mitterszky József* tagtársunk neve tünt elő.

Kitartással és buzgalommal a jövőben mindenesetre kedvezőbb lesz az eredmény.

»A jó nyomdász holtig tanul« jeligéjű (E. M. B. R.) álló alakú pályamunka tisztán szedés, egyszerű barokk-körzettel és egy sötétesben nyugvó chamois alapnyomással. E pályamunka a kívánt követelményeknek leginkább megfelel, a sorok a helyes gruppirozás következtében tetszetősen vannak elhelyezve és e körülmény önkénytelenül leköti a szemlélő figyelmét; a pályázó ügyesen fogta fel a feltüntetni óhajtott sorok szabaddátételét, mi által a szöveg könnyű áttekintése vált lehetővé és ez a szemlélőt az első pillanatra meggyőzi arról, hogy ez az elrendezés a hirdető cég intenciójának leginkább felelhet meg. A sorok beosztása jó érzékre vall, a mi szép, nyugodt összhangzásba hozza a szöveget a gyenge

kerettel, valamint az alapot a kidolgozott díszítéssel. A bizottság a maga összességében e pályaműről egy-némely jelentéktelen módosítás megejtése után következőképen vélekedik: Miután a beküldött öt pályamunka közül négy az *Első Magyar Betüöntöde-Részvénytársaság* hirdetésére esett, az első, mint kezdetleges munka, a bírálattól elesik, a következő kettő pedig a szöveggel való túlságosan mostoha elbánás miatt értékét kellőleg fokozni nem tudta és mint ilyent, mely a jogosan követeltek reprezentálni nem alkalmas, nem díjazhatja, ellenben »A jó nyomdász holtig tanul« jeligéjű pályamunkát előbb említett jó tulajdonságainál fogva érdemesnek találta a kítűzött díjjal jutalmazni, fentartva azonban magának azt a jogot, hogy esetleg két színben kidolgozhassa; a jelzett módosítások megtétele után a díjat kiadja. A felbontott jeligés levél *Buttkovszky Berianlan* tagtársunk (Pallas-nyomda) nevét tünteti fel. Fogadja már e helyen is a sikerhez őszinte jókívánatunkat.

Következett a *Wörner J. és Társa* hirdetésére »*Feltűnő III*« jelige alatt beküldött egyetlen pályamunka megbírálása, a mely szintén rajz után készült metszet és szedés, mit a bíráló bizottság ugyancsak némi módosítással a kítűzött díjra érdemesített, a mely díj buzdításul szolgáljon pályázónak arra, hogy a jövőben több súlyt fektessen a szöveg helyes felosztására, mint a rajzra, mert elvégre is biztosabb eredményt érünk el, ha a rajzot tetszésünk szerint kidolgozva, kemigrafiai úton készítettjük. A jeligés levél felbontatván, abból *Mitterszky József* tagtársunk (Pallas-nyomda) neve tünt elő, kinek fáradságos munkájához szívből gratulálunk.

Feltűnő, hogy a két szint, a mely a pályázat megkönnyítése céljából meghatározott, senki igénybe nem vette, pedig ennek kidolgozását megkísérteni nem ártott volna, a mely annyi előnyt nyújt a pályázónak.

A díjat nem nyert pályamunkák jeligés levélkéi megsemmisítése után Schwind Béla elnök, mielőtt megköszönné a szakbizottság nagymérvű érdeklődését és az ülést berekesztené, sajnálattal említi fel azt a bizonyos tekintetben megszügyenítő körülményt, hogy a Szakkör e minden ízében praktikus és fölötte háladatos pályázatán oly kevés számú pályázó vett részt, e szimptoma méltán elszomorító és némi gondolkodásra szolgáltat okot, vajjon miben is rejlik tehát e nagy közönyösségnek, avagy talán elkeseredés szülte majdnem általános kedvetlenségnek a tulajdonképeni oka?

Egyebekben pedig a fentiek szolgáljanak tiszta lelkiismerettel hozott döntésünk eredményéről.

Budapest, 1898. évi október hó 7-én.

A szakbizottság nevében:

Pavlovsky J. Alajos,
előadó.

Titkári jelentés.

(Főolvasatott az 1898. október 23-iki havi ülés alkalmával.)

T. Tagtársak!

Tavaly is, az idén is nyomasztó viszonyok között kezdtük meg a szezont. A nagy munkapangás olyan pusztítást vijt véghez soraink között, mint a jégverés

a nyári vetésekben. Általános kedvetlenség, nemtörődomség jellemzi a helyzetet, s mint tavaly is, most megint a jövőbe vetjük bizalmunkat és attól várjuk sorsunk javulását.

Hogy milyen nagy az elkedvtelenedés, arra elég bizonyosság az, hogy a Grafikai Szemle által hirdetett szakcikk-pályázatra csak *egy* dolgozat érkezett be s e miatt a beküldési határidőt 1898. évi december hó 31-ig meg kellett hosszabbítani.

A *hirdetés-szedésre* kiírt pályázat már eredményesebb volt, a mennyiben *három* pályázótól *öt* pályamunka érkezett be. Ennek eredményét az előbb hallották a t. tagtársak, nekem tehát erre nincs megjegyezni valóm.

Engedjék meg azonban, hogy e titkári jelentés kapcsán néhány szóval megemlékezzem arról a körülményről is, a mi nálunk Magyarországon a pályázatok sikertelenségét okozza.

A *szedésre* hirdetett pályázatok azért nem sikerülnek úgy, a hogy azt Körünk intézősége szeretné, mert nálunk — tisztelet a kivételeknek — a legtöbben csak *első*k szeretnének lenni és nem mernek belefogni a pályamunkába azért, hogy attól félnek, hogy nem ők nyerik meg a díjat. Egyik restellené főnöke és a személyzet előtt, hogy nem nyert díjat, mert természetes dolog, hogy az üzletben az ilyen dolgot nem lehet titokban megcsinálni. A másik szívesen megcsinálná, de tudja, hogy főnöke vagy az üzletvezetőség nem nézi jó szemmel, ha ilyenekkel foglalkozik. A harmadik keveseli a kítűzött díjat. A negyedik a Szakkört kevesli — és így tovább. Csak egy kis töredék van, a mely túlteszi magát mindenre és ha kell, még a munkaidőn túl is megcsinálja azt, a mire ambíciója sarkalja.

A mi a *szakcikk-pályázatok* meddőségét illeti, arra már nehezebben tudok magyarázatot találni. Ez a pályázat nem feszélyezhet senkit, mert ki-ki megcsinálhatja ezt odahaza, a *zárt* jeligés levél pedig elég biztosíték arra, hogy sikertelenség esetén a szerző neve örökké titokban marad.

Abban bizonyos vagyok, hogy például a legutóbb kiírt pályázat témáját, a táblázatos szedést, legalább tíz szakírónk tudta volna kitűnően megírni, ha kedvök és akaratuk lett volna hozzá. Csakhogy itt megint azt hitték, hogy ilyen *elcsépe*lt dologgal nem érdemes foglalkozni, mert hisz azt úgy se fogadják szívesen a mértékadó körök.

Hát ez egyszerűen téves felfogás. Nézzük csak, hány korrekt táblázatos szedő van Budapesten! De hány van olyan, a kinek még a legelemibb fogalma sincs erről?! Sok, nagyon sok. Aztán ott van az új és legújabb generáció, a mely előtt ezek még mind ismeretlen fogalmak és a mely bizony szívesen veszi, ha ilyenekből okul.

Ne legyünk tehát elfogultak és ne kicsinyeljünk olyan dolgot, a melyet mások, a nagy tömeg jó néven vesz. Az igazi szakember azt is örömmel olvassa, a mit már tud, mert éppen ebből bizonyosodik meg arról, hogy csakugyan úgy helyes, a hogy ő tudja, vagy megtudja azt, hogy másképen is lehet valamit jól csinálni, nemcsak az ő módszere szerint.

De nem akarok most hosszas értekezést írni a pályázatok sikertelenségéről, csak némi viszhangot akartam

adni a *szakbizottság* kérdésére, a mely nem tudja magyarázatát adni annak a sajnos körülménynek, hogy olyan nagy közönyösséggel találkozunk a szak társak körében.

Májusban akartuk megtartani a múlt szezon utolsó havi ülését; de a közönyösségen és a hamar beállott szép időjáráson ez is hajótörést szenvedett. Akkor akartuk előterjeszteni a *Grafikai Szemle* múlt 1897. évi mérlegét, melyet előbb már a választmány is tudomásul vett. E szerint a lap múlt évi bevétele 900 frt 33 krt, kiadása 610 frt 69 krt, összes feleslege 289 frt 64 krt tett ki. E mellett tagjaink mindegyike minden díj nélkül kapta azt, tehát a lap nemhogy ingyen maradt körünknek, hanem még zárószámadása — mint minden évben — úgy most is pénztári fölösleget mutat fel. A választmány ennek folytán azt indítványozza, hogy mint minden évben, úgy most is szavazzon meg a havi ülés a lap szerkesztőjének 25 aranyat, főmunkatársának és adminisztrátorának pedig egyenkint 10—10 aranyat tiszteletdíj gyanánt.

Az őszi és téli esték élénkebbé tételére és a kör tagjainak minél gyakoribb társas érintkezése céljából a vigalmi bizottság a választmány megbizásából három vagy négy olyan kedélyes estélyt rendez, a mely a Kör pénztárát sem igen terheli meg. Sőt ha tekintetbe vesszük, hogy az idei téli mulatságra az ügyvédi kamara nagy, díszes és minden kényelemmel berendezett tánc-termét 100 forintért kaptuk meg a tavalyi 200 forintos terembér mellett, a melyet a Terézvárosi Társaskörben fizettünk: úgy már előre is megmondhatjuk, hogy a kedélyes esték és a téli mulatság kiadásai nem haladják felül a múlt szezon mulatság-kiadásait. Az első kedélyes estélyt november hóban tartjuk meg, melyre külön értesítéssel hívjuk meg tagjainkat és azok hozzátartozóit.

Mint már a *Grafikai Szemle* is írta, a *Főnökegyesület* 100 példányban megrendelte az Évkönyvet. Ezért az érdeklődésért e helyen is köszönetet mondunk a Főnökegyesületnek, mert e tettevel bebizonyította azt, hogy érdeklődik a szakirodalom iránt és minket még fokozottabb munkálkodásra serkent ez elismerésével, a melynek az anyagi oldala mellett még több erkölcsi értéke is van.

A legutóbbi választmányi ülés azt is elhatározta, hogy márczius hóban — ha fáradozásunk sikerül — országos nyomtatvány-kiállítást rendezünk. Alapszabályaink 5-ik szakaszának c) pontja egyik feladatunkul tűzi ki a szakkiállítások rendezését is, s mi csak ennek utasítása szerint járunk el, mikor kísérletet teszünk arra, hogy egy igazi szakkiállítást rendezhessünk a jövő év márcziusában. Reméljük is, hogy ha sikerülhetett ez 1878-ban az akkori szerény viszonyok között, még jobban sikerülhet ez mostan, a mikor már olyan előhaladást tapasztalunk még a vidéken is.

Körünk üdvös működését legjobban jellemzi az, hogy egy helsingforsi finn szaklap szerkesztője az általa hirdetett lapcím-pályázat egyik bírálójául körünk elnökét, *Tanay Józsefet* kérte fel. Ez annyival is nagyobb kitüntetés, mert a juryben csak egy német és egy svéd tag van még elnökönkön kívül.

És most bocsánatot kérek a tagoktól, hogy — eltérve

a szokástól — hosszasan számoltam be a havi ülésnek az egyes mozzanatokról. De én azt hiszem, hogy a mostani viszonyok között tartoztam ezzel Körünknek, a mely tizenhat esziendő óta mindig híven szolgálta a szakképzést és szakirodalmat.

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

E rovatban bárki tehet röviden fogalmazott közérdekű szakkérdéseket, a melyre a feleletet mindig a következő számban, ugyanaz alatt a szám alatt adjuk, a mely szám alatt a kérdést tették. De nemcsak kérdéseknek, hanem az azokra vonatkozó feleleteknek is szívesen adunk helyet.

Kérdés.

13. Ha egy »Körlevelet« szedünk, mennyivel *kell* vagy *helyesebb* annak *első*, illetve a *megszólítás* sorát behúzni?

W. S.

VEGYESEK.

Külön mellékletünk. Lapunk mai számától kezdve egyidőre változtatást tettünk folyóiratunk beosztásán. Okot erre külön mellékletünk szolgáltat, a melyet könyv-alakban jelentetünk meg, hogy az így értékében nyerve, minden olvasónknak megmaradhasson emlékül. A nagy gonddal írt és sok fáradságot igénybe vett történelmi munka szerzője lapunk főmunkatársa: *Firtinger Károly*, a ki ezzel csak öregbiteni fogja azt a jó hírnevet, a melyet ő szakirodalmunkban mint történetbúvár elfoglalt. A munka címe: *Ötven esziendő a magyarországi könyvnyomtatás közelmúltjából. Különös tekintettel az 1848/49-iki szabadságharcz idejére.* Az egész mű két részből fog állani. Első része a hazai könyvnyomtatást a század elejétől 1848-ig tárgyalja, míg a második rész egészen a szabadságharcz két esztendejének van szentelve. A könyv *címlapját* majd a munka bevégeztével mellékeljük lapunkhoz és az idén megjelenő két ívet jövő évi új előfizetőinknek díjtanul küldjük meg. Az érdekes munkára e helyen is felhívjuk olvasóink figyelmét.

Az első kedélyes estély. A Szakkör vigalmi bizottsága október hó 27-én este 7 órakor rendezi az első kedélyes estélyt a Metropolisz szálló fehérr termében (Kerepesi-út 58). Az estélyre a kör tagjai vendégeket is hozhatnak magukkal. Lesz ének, szavaltat, zeneszámok és fölolvasás is s a márcziusi kedélyes estély szép sikere után hiszszük, hogy a mostani még sokkal nagyobb látogatottságnak fog örvendeni. A műsort a terembe való belépés alkalmával osztja szét a rendezőség.

A Magyar Nyomdászok Évkönyvére az előfizetési pénzek beküldésének *utolsó napja november 30-ika*; december 1-től kezdve már csak **70**, illetve **77** krajczárt fogadunk el. Az Évkönyv december közepén jelenik meg, az eddigiektől egészen előtő alakban és kiállításban.

A hazai gyáripar a nyomdai gépek gyártása terén örvendatosan halad. E tekintetben a fővárosi *Wörner J. és társa* cégé az érdem, hogy mint üttörő fellépett és ma már a hatalmasan kifejlődött gyáriparral dicsekvő *Bécs* városában is tud elismerést szerezni termékeinek. Így már a második eset, hogy e cég szállítja jóhírű sajtóit egy ottani hírlap nyomásához. Múlt évben történt, hogy a *Neue Freie Presse* állított fel három, *Wörner* által gyártott körforgógépet lapja előállítására; ezúttal pedig arról értesítenek, hogy az ottani *Illustriertes Extrablatt* nyugalomba helyezte három augsburgi körforgógépet és ezek helyett két úgynevezett iker-rotációsgépet kapott a *Wörner*-cég által szállítva, melyek most a nyomdatulajdonos teljes megelégedésére állítják elő nevezett lapnak rengeteg példányszámát. Mi erre csak azt mondjuk: *Vivat, sequens!*

A székes főváros házi nyomdájának jövő 1899. évi kiadásai előirányzata következő tételeket foglalja magában: I. Személyi illetmények. Egy művezető, szedő (egyszermind korrektor), havi 80 frttal, 960 frt. Egy gépmester, havi 60 frttal, 720 frt. Egy stereotípör, havi 60 frttal, 720 frt. Egy segéd munkás, havi 40 frttal, 480 frt. Egy kirakónő, havi 30 frttal, 360 frt = 3240 frt. II. Dologi kiadások. Villamos motor áramfogyasztása 500 frt. Javítások, anyagok, szállítási költségek stb. 1000 frt = 1500 frt. III. Főlszerelések. Egy lyukasztógép 165 frt. Egy villamos motor az amerikai sajtóhoz 400 frt. Egy villamos motor a liliputsajtóhoz 400 frt. Betűk, szedődeszkák, hajók stb. 2000 frt. Fűtőberendezés 124 frt = 3089 frt. IV. Különóradijkak 900 frt. Összesen 8729 frt. Az ez évi költségvetéssel összehasonlítva a jövő évi költségvetést, a személyzeti illetményekben semmi változást nem találunk, csupán azt a különbséget, hogy az az egy szedő, a ki ott alkalmazva van, művezetővé avaszirozottatott, a nélkül, hogy fizetését javították volna, tehát »Titel ohne Mittel«. Így most már az a szakrtárs, a ki ott alkalmazva van, egy személyben művezető, korrektor, szedő s így önönmagát művezeti. Nyomdaberendezésre ez évben 4000 frtot fordítottak (egy gyorsajtó motorral együtt), most betűkre, szedődeszkákra, hajókra 2000 frtot irányoznak elő, ezenkívül két villamos motorra 800 frtot s egy lyukasztógépre 165 frtot. Különóradijkakra 900 frtot vettek föl, a mire az idén nem volt semmi sem előirányozva. Szóval, ha lassan is, de mégis biztosan nagyitják a nyomdát s ha csak 3—4 ezer frtot fordítanak is évente újabb berendezésekre, néhány év múlva a főváros nyomtatványai ki fognak siklani a magánvállalatok kezéből. (Utalunk különben e tekintetben a lapunk mai számában közölt »Jauernig és társa« című cikkre, mely a városi nyomda ügyével bővebben foglalkozik.)

Két nyomtatványt (mindkettő árjegyzék) kaptunk a napokban vidékről megtekintésre. Az egyik *Nyiregyházán* készült a *Jóba-féle* nyomdában s bár sok törekvés nyilvánul benne s látszik is, hogy — különösen a cím előállításával — szépet akart alkotni a szedő-gépmester, de egyes sorok megválasztásában és elhelyezésében nem volt szerencsés; a szöveg szedése elég jó, csak a nyomás egyenetlensége hat zavarólag; mindez azonban ne hasson kedvetlenítőleg fiatal szakrtársunkra, sőt igyekezzék előre, hogy közelebbi munkáin minél kevesebb gáncsolni, de annál több dicsérni valót találjunk. — A másik — jó vaskos — árjegyzéket az *aradi nyomda-részvénytársaság* készítette és pedig oly csinosan, hogy akárki örömmel lapozza végig; és ezzel el is érte célját, mert az ilyen nyomtatványokat már csak azért is tetszetősen kell kiállítani, hogy a közönség — melynek száma van — kedvet kapjon annak kézbevitelére és lapozgatására. A kifogástalan szép új betűk, a tiszta nyomás, a szedés ügyes elrendezése, mind közreműködtek, úgy, hogy, leszámítva egyes beosztási hibákat, — minő például az árjegyzék első részében a vörös keret és a fej felső (kissé erős) vonala közti, kellenél nagyobb beosztás — el lehet mondani, hogy az egész munka jóleső kellemes benyomást gyorol a szemlélőre, miért is nem késünk az aradi részvénytársaság vezetőségének elismerésünket fejteni ki.

A Budapesti Könyv- és Könyomdafőnökök Egyesülete — mint a Grafika írja — október 29-én rendezte első társasestélyét a kereskedelmi és iparszarnok helyiségében. Az estély rendezője *Schlesinger Vilmos* és *Pollák M.* *Miksa* főnökök voltak, a kiknek ezért *Szigely Zsigmond* a vacsora alatt tószat alakjában köszönetet is mondott. Az estélyen leginkább a középszerű nyomdák főnökei és igazgatói vettek részt, a kik így együttesen igen kedélyesen mulattak.

A főnökegyesület a szakiskola kérdésében mult havi választmányi ülésében igen nevezetes határozatot hozott. Kimondta ugyanis, hogy a szakiskola mielőbbi létesítése érdekében akcióba lép s mindjárt ez ülésből kiküldte *Szöllősy Mihályt*, a hivatalos lap szerkesztőjét a bécsi szakiskola tanulmányozására és az akció megkezdése érdekében szükséges teendők iránti javaslatok megtételére. Valóban nagyon kívánatos volt már, hogy a főnökegyesület is, mely különben erre leginkább hivatva van, csatlakozzék a mozgalomhoz s tekintélyének és anyagi erejének súlyával érvényre emelje e régóta felszinen lebegő, közöshajt képező kérdést.

Bakos Péter, a Franklin-nyomda volt főtisztviselője, tanult betűszedő, október 21-én 49 éves korában meghalt. Bakos már régebben betegeskedett és súlyos asztmatikus baja júniusban ágyba döntötte, melyből nem is kelt fel többé. A kik az elhunyat közelebről ismerték, kiváló képességű szakembernek mondták, a ki azonban a szoros értelemben vett szakirodalommal sohasem foglalkozott.

Az iparművészeti múzeum díszes helyiségeiben megint voltak láthatók szebbnél szebb műtárgyak. Október 30-tól fogva november 6-áig voltak ugyanis ott kiállítva az iparművészeti iskola tanítványainak munkálatai. Ott voltak találhatók köröskörül a falhoz simulva

az ékítményes, szabadkézi perspektivikus, geometriai, építészeti, iparművészeti és alakrajzok, mint az előkészítő tanfolyam és kiegészítő tantárgyak tanulói munkái. Odébb a díszítő festészet tanulmányai voltak láthatók. Ezek részint grafikai tanulmányok, egy részük pedig tervezetek és élővirágok nyomán készült stilizálás voltak. A csarnok közepén elhelyezve polczokon és üvegszekrényekben a díszítő szobrászat, kis plasztika, ötvösség, fa- és rézmetszés szemrevaló tanulmányai voltak kiállítva. Bennünket leginkább érdekelték a *Morelli Gusztáv* tanár vezetése alatt, tus- és czeruzarajzok után készült fametszetek, valamint a *Doby Jenő* tanár osztályának rézmetszési munkái, mely két műágnak nagyon elismerésre méltó haladásáról tettek tanúságot a kiállításra került tárgyak.

A hirdetményes levelező lapokat a kereskedelemügyi miniszter végképen beszüntette, még pedig azért, mert azt 1892 óta egyáltalán nem vették igénybe. Tudtuk mi azt előre. Nem is az államnak való foglalkozás volt az, mert a magánemberek jobban elvégzik az ilyen reklám-dolgokat.

Az iskolák és a művészet. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter az összes középiskolákhoz rendeletet bocsátott ki, a melyben meghagyja, hogy az iskolai tanártestületek és önképzőkörök lépjenek be tagnak a képzőművészeti, iparművészeti és más hasonló célú társulatokba. Ezen a réven megkapják a társulatok műlapjait és művészeti kiadványait, a melyeket a tanárok szemléleti eszközül kitűnően használhatnak a művészeti oktatásnál. A miniszter ezenkívül intézkedni fog, hogy a fővárosi középiskolák növendékei tanáraik vezetésével rendszeresen látogathassák a muzeumi és az országos képtárakat, valamint a képzőművészeti társulatok által rendezendő kiállításokat.

A Magyar Könyvszemle legutóbb megjelent füzeté ismét sűrűn foglalkozik szakmunkákkal, igen érdekes történeti és jelenkori közleményekben. Ugyanis »A bibliografiai szakismeretek megszerzése« című cikkben ismertette találgat a párisi és brüsszeli nyomdászati szakiskolákat. *Abafi Lajos* és *Szily Kálmán* pedig érdekesen emlékeztet meg Kertbeny Károly, illetve Peihe Ferenczről, míg »Nyomdatörténeti adatok« cím alatt dr. *Illésy János* közöl Miklós kassai és Breuer Sámuel löcsei nyomdászról egyet-mást. Érdekes *Dézi Lajos* közleménye is »A kolozsvári református belső templom egylevelés hazai nyomtatványairól«, melyek közt találjuk a Tótfalusi Kis Miklós személyére vonatkozó emléklapot is. Egyéb közérdekű tudósításokon kívül megemlíkezik a füzet még terjedelmesen a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1898. évfolyamáról, annak tartalmát tüzetesen és őszinte jóindulattal megbírálva. Nem mulasztjuk el e szakmánkkal oly közeli rokonságban álló folyóiratot pályatársainknak a legmelegebben ajánlani, kik abban sokszor nagyon becses tanulmányokkal fognak találkozni.

Mátyás király törvénykönyvének 1488-ki lípesei kiadását sikerült nemrégben teljes épségben feltalálni a Szirmay-család levéltárában. Eddig a tudós világ csak töredékeit ismerte e törvénykiadás lípesei és későbbben Krakkóban utánnyomatott példányainak. Szirmay Andor a nagybecsű ösnyomatványt a M. T. Akadémiának ajándékozta. A könyv Brandisz Móricz lípesei műhelyének terméke, negyed-rét alakú s összesen 65 számozatlan levélből, vagyis 130 lapból áll. A 17-ik levél nagyobb része ki van szakítva s csak alsó részéből van meg egy darabka; a 11—31. levelek felső részét pedig az egerek elrágták, úgy, hogy a felső sorok ennek következtében minden egyes levélen erősen szenvedtek; de a többi 45 levél egészen ép. Megemlítettő még, hogy az inicziális betűk kézzel vannak az egyes cikkek elé odarajzolva.

Keckseménen a Pannonia-nyomda vétel útján *Ottlinger Ede* ottani nyomdatulajdonos birtokába ment át. A nyomda eddigi tulajdonosa valami *Somogyi János* nevű asztalosból lett napiarcináló volt, a ki annyit értett a magyar helyesíráshoz, mint néhai hajdú elődje a harangöntéshez. Ez az úr már évek óta hirdette nyomdáját és lapunkba is tett közzé egy ilyen hirdetést, a melynek árával azonban — többszöri felszólításunk dacára — mai napig adós maradt.

A bécsi k. k. graphische Lehr- und Versuchsanstalt cím alatt működő szakkisérleti intézet céljaira az osztrák pénzügyminiszter rendeletére 2000 forint értékű betű- és díszítési anyagban részesült az ottani udvari és állami nyomda intézete által.

Cenzurás világ Németországban. Újabban időben a porosz államrendőrség is kezd reakcionárius hullámokat mutatni a nem irányzó álló pártszínezetű lapoknak megrendszabályozásában. Így kibocsátottak egy rendeletet, mely szerint bizonyos lapok a vasúti indóházakban való szabad árusítás jogától megfosztatnak, illetve azok árusítása betiltatott. Ily sorsban részesült Harden, ismert Bismarck-imádó írónak lapja, a Zukunft, továbbá a Lipsében megjelenő Sim-

plicissimus és több szocialisztikus irányú lap. A Simplicissimus jogosult felháborodásában ekkép jajdul fel ez önkénykedésen: »Mi tulajdonképpen a vasutak rendeltetése? Hogy az utasokat lehetőleg gyorsan egyik helyről a másikra szállítsák, avagy talán azért váltunk menetjegyet, hogy a porosz vasutigazgatóság a menet ideje alatt szellemi jólétünket gondolja? Mi a vasut? Egy nagymérvű közlekedési intézmény, avagy talán egy óriási gyermekóvó vállalat száz meg száz fiúkkal az egész országban? A vasutak feladata annak meghatározása, hogy a hírlapirodalom melyik fajtája ápoltsék Németországban, vagy hogy az illusztráló-művészet melyik iránya a helyesebb? Végül a lap figyelmezteti olvasóit, hogy zaklatások kiküldése céljából a legközelebbi postaállomáson, vagy könyvkereskedésben előfizetés útján biztosítsák maguknak a lapot. Ugyancsak ez éleztaplóról, a Simplicissimusról, újabb napilapjaink azt a hírt hozzák, hogy egy, a német császárnak palesztinai útját gúny tárgyává tevő költemény miatt felségysértési pörbe keveredett; szerkesztője meg a költemény írója még idejében megugrottak s Svájcba menekültek, hogy a rájuk váró fogságot elkerüljék. Nem így tett a rajzoló, a költeményt kísérő gúnyos képet készítette s most ez kerül hűnbak gyanánt a törvényszék elé. Furcsa dolgok történnek Nürnbergben is. A hajor kormány ugyanis közelebb szigorú rendeletet adott ki az erkölcstelen képek és nyomtatványok terjesztése ellen, a mi a derék niürnbergi rendőrségi közegeket arra bírta, hogy valóságos hajszát indítsanak a könyvesboltok kirakatai ellen, a mennyiben lefoglalnak derűre-borúra mindent, a mi nézetük szerint erkölcstelen, így például Makart egy képmásolatát, Guido Reni Venuszát, van Dyck és más művészek szellemi produktumait, sőt az ismeretes dr. Schenk nemzési teóriáját tárgyaló könyveket is. Még egyszer megjegyezzük, hogy ezek a dolgok nem nálunk, hanem a külföldi kulturáلامokban történnek.



HIVATALOS RÉSZ.

Havi fölolvásóülés 1898. október 25-én.

Elnök *Tanay József*.

Elnöklő sajnálatának ad kifejezést a fölött, hogy az őszi szezon első ülésére oly kevesen jöttek el; mégis a megjelentek kedvéért megtartandónak véli az ülést. E kijelentést a jelenvoltak helyeslőleg vették tudomásul.

Ezután felkéri *Pavlovsky J. Alajos* választmányi tagot, hogy lenne szíves *Schultz János* gépmester-szaktársnak a mai ülésre írt *A kromonyomásról* című dolgozatát felolvasni.

A különösen gépmesterek részére hasznos témát mindvégig figyelemmel hallgatták a jelenvoltak s végül éljenzéssel honorálták úgy a dolgozat írójának fáradozását, mint a fölolvásónak szíveségét. (A fölolvásás a Grafikai Szemlében is meg fog jelenni.)

Most ugyancsak *Pavlovsky* tagtárs, a szakbizottság előadója olvasta fel a bizottság ama jelentését, melyet az az Évkönyv számára kiírt hirdetés-pályázat eredményéről a havi ülés elé terjesztett.

A fölolvásó által nagy alaposággal és megfontoltsággal szerkesztett szakszerű dolgozatért — melyet lapunk más helyén közlünk — a havi ülés köszönetét tolmácsolja elnök; továbbá köszönetet mond és gratulál a pályázat nyerteseinek és az abban résztvevő többi pályázóknak is; egyben ama reményének ad kifejezést, hogy az ily pályázat más alkalommal sokkal eredményesebb lesz. (Elnök itt pár percre felfüggeszti az ülést.)

Szünet után *titkár* olvasta fel a szokásos jelentését, melyet nagyobb terjedelme miatt lapunk más helyén közlünk.

A jelentést a havi ülés éljenzéssel és minden megjegyzés nélkül vette tudomásul.

Werth László tagtárs azt a kérdést intézi a havi üléshez, hogy egy körlevélen mennyivel kell a megszólítást behúzni.

A feltett kérdéshez többen hozzászólottak, végre az ülés titkár amaz indítványát fogadta el, hogy küldje be azt a kérdést tevő a Grafikai Szemle *Kérdések és feleletek* rovatába, a hol aztán röviden megteheti arra ki-ki észrevételeit. Ezekből azután a szakbizottság megalkotja a maga véleményét és majd az lesz irányadó felelet a feltett kérdésre.

Pénztárnok fölolvassa az *augusztusi* és *szeptember* havi pénztári számadást, mely észrevétel nélkül tudomásul vétetett.

Az indítványoknál felállt *titkár* és a havi ülés nevében arra kérte pénztárost, hogy egy korábbi közgyűlési határozat értelmében az idén is díszítse fel a Kör költségén Mindenszentek napján boldogult *Ács Mihály* sírját és kéri a tagokat is, hogy a kik kimennek a kerepesi temetőbe, azok látogassák meg körünk halottja nyugvóhelyét is.

Több tárgy nem lévén, elnök azzal az óhajttal zárja be az ülést, hogy a következő ülések nagyobb látogatottságnak fognak örvendeni.

Tichy Ákos, titkár.

A Szakkör pénztárosának lakása VII., Kerepesi-út 54. sz., Athenaeum-épület, IV. emelet, 11. ajtó.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

G-n, Budapest. Semmiféle vita tárgyat még csak nem is képezheti, olyan egyszerű a kérdés: Megfestettem valamely képet, csakis úgy képzelhető, hogy magam festettem meg; ha azonban más által festődött az a kép az én megrendelésekre, akkor kétségtelen, hogy én azt a képet megfestettem.

Tapasztalt, több évi gyakorlattal bíró és legalább két három nyelvet (magyart és németet okvetetlenül) tökéletesen értő *korrektort* keres a főváros egyik első rangú könyvnyomdája. Alkalmaztatása állandó. Cím megtudható a szerkesztőségben.

Gépmester kerestetik egy kisebb vidéki nyomdába egy amerikai gyorsajtóhoz, olyan, a ki egyúttal akció-denz- és kompressz-szedést is végez. Belépés november 25. Ajánlatok a fizetési igény megjelölésével e lap kiadóhivatalához intézendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

A lap papírosa *Moiret F. Ödön* papírnagykereskedéséből való.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* Főmunkatárs *Firtinger Károly.*

Száraz

Stereotipia.

Könyv- és
újságynyomdáiban

nélkülözhetetlen.

Minden kulturáلامban
szabadalmazva.

Pár perc alatt

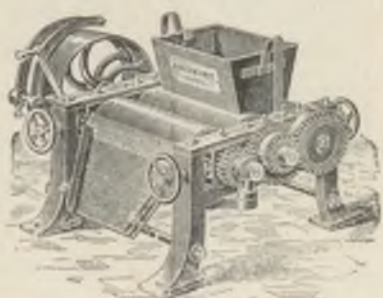
a készen szállított száraz stereotíp-pépek a szedésre való egyszerű ráprezelése által tetszésszerűtlen mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk. — A matriczok szárítása, a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek ily czímen kérendők:

Erste Öst.-Ung. Trocken-Stereotypie
Wien, IV. Paniglgasse 17 a.

HOGENFORST A. GÉPGYÁRA LIPCSÉBEN.

Speczialitás gyanánt állit elő
FESTÉKTÖRŐ GÉPEKET

kézi és gőzhajtású berendezésre
az elismert kitünő minőségű kivitelben.



A gép nagyság szerinti ára 125 - 450 márka
közt változik.

WÜSTE F.

Könyv- és könyomdai festék-gyára

BUDAPEST

VI. ker., Király-utca 60. szám.

GYÁRT:

Könyv- és könyomdák részére való fekete
és színes, valamint réznyomáshoz szükséges
mindennemű és színű

FESTÉKEKET.

Hengeranyag-gyár. ♪ ♪ ♪
♪ ♪ ♪ ♪ ♪ Kencze-gyár.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

© KITÜNTETÉSEK:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Iparegyes. 1892.
Millenniumi kiállítás
Budapest 1896.

**Bronzok.
Koromégetés.
Kenczék.**

Patent gélatin-hengeranyag.

Telefon 56-64.

47.004. és 53.406. számú
osztrák-magyar szab.

BUDAPESTEN

Államilag kedvezményezett első magyar
Könyv- és Könyomdai Festékgyár.

Gyár, iroda és raktár:
IX. kerület, Márton-utca 19. szám.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány.

Budapesti kő- és könyvnyomdákkal

szorosabb összeköttetésben lévő szakférfiú elsőrangú gyári cég által kerestetik festékárúknak provizio ellenében való eladásához.

Ajánlatok »X 10.391« alatt az

Annoncen-Expedition M. Dukas Nachf.

Wien I., 1. céghez intézendők.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
vagy
Stáhly-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztaosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadtatnak és pontosan eszközöltetnek.

Hamburg

Beit & Co.

Druckfarben-Fabrik

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Bálvány-utca 11.

„HUNGÁRIA“
a kezidensz-gyorsajtók.

Könyvnyomdai kézisajtók
Könyvnyomdai gyorsajtók

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.
Kétszint nyomó gépek, 2 festékszerkezettel, 2 v. 4 festékdörzsölő hengerrel.
Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késköszörülő-gépek.
Csomagoló- és simítóajtók.
Papírvágó és papírfúró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-ajtók.

Transzmisszió-telepek.

ÖMÖNTÖDEI
BERENDEZÉSEK.

Körforgású nyomógépek
újságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszínbeni
nyomására, tökéletesbitett tölcser- és
körbenforgó keshajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók alaposan kijavítva és átalakítva jótállás mellett jutányos árért eladók.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itatós-,
szűrle- és min-
dennemű meritett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-,
ÉS VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.

PAPIRZACSKÓGYÁR,
Mindennemű lemezek stb.

BETŰÖNTÖDE

TÖMÖNTÖDE

A legkülönfélébb
czélszerű és divatos
Könyv- és
Czímzetűkből
nagy választékot tart.

FISCHER ÉS MIKA

BUDAPEST

VI., Révay-utca 6.

Folyton készletben
tart: szerb és héber
betűket, körzeteket és
kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betű-
szekrényeket és állványokat, a leggyorsabban
készítve és a legjobb minőségben kiállítva.
Ajánlja szab. nyomdai vonalzó-berendezését,
táblázatszedésekhez. Egy oktávgarmitura 10 frt.

Elvállal igen jutányos
áron egész nyomdai be-
rendezéseket.

Kitüntette a császári sas használati jogával.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

FRISCH FRIGYES

mechanikai műhelye

BUDAPESTEN

V., Akadémia-utca 7. sz.

Különleges műhely a könyv-
és könyvnyomdákban használatos
mindennemű gépek, úgymint:
körforgógépek, könyv- és
könyvnyomdai gyorssajtók, té-
gelynyomású, fűző-, vágó-,
lyukasztó- és hasító gépek
javítása és átalakítására; el-
vállalja továbbá transzmisszió-
felszerelések, minden mechani-
kai üzembe vágó műhelyek át-
költöztetését, valamint minden
e szakba vágó munkálatok esz-
közlését.

Egyes gépek átalakításához ter-
vek díj nélkül készíttetnek.

Gázmotorok

javítása.

Schriftgießerei
Mechanische
Werkstätte
J. N. RUST & Co.
WIEN
V. Griesgasse 10.

Szállit — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alap-
ján — a legrövidebb idő alatt teljes könyvnyomdai be-
rendezéseket nagy és kisszabású üzletek részére, szép-
vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berende-
zéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.
Mellányos feltételek. — Szólid kivétel.

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
~ ~ ~ és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Ítatóspapírok *Kartonpapírok*

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Dávid-utca
10. szám.

Kis antika-
szekrény 3 frt.

Nagy szekrény
4 frt.

*

*Árjegyzék ingyen
és bérmentve.*



A ker. min által segélyezett

A BETŰSZEDÉS KÁTÉJA

kapható

GRÓCZ ERNŐ

szerzőnél

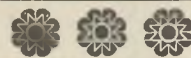
BUDAPEST

V., Hold-utca 7. sz.

*Az I. füzet ára 50 kr.,
portóval 57 kr.*

*A további két füzet előleges
megrendelésével 20% kedvez-
mény jár.*

*A pénzt e füzetekre csak a
megjelenéskor kell beküldeni.*



Legnagyobb GYÁR Ausztria-Magyarországban.

FESTÉKEK

könyv-, kő-, pléh- és
fénynyomási célokra.

Közömbösítő festékek háromszinnyomáshoz.

Szines és másoló-festékek.

Legfinomabb
*Dísznyomat-, illusztrációnyomó
festékek, könyv- és újság-
festékek.*

* *Hengeranyag.
Hengeröntés.*

SCHIFF, SRPEK ÉS TÁRSA
Budapest, VIII., József-utca 17. szám.

Gyári
telefon.
63-53.

Különlegességek:

Fluidicon, legjobb
festék-
konzerváló szer, a bőrösödést
megakadályozza, a hengerre száradt
festéket feloldja.

Umido, minden államban szabadalmazva,
teljesen *megtakarítja a törlést* kézi sajtón való nyo-
másnál és gyorsajtó-nyomásnál is előnyösen alkalmazható.
Mindennemű kellékek könyv- és könyomdák számára.

Vezérképviselő:
KALMÁR LAJOS Budapest, VII., Dohány-u. 10.
Telefon 17-90.

Raktárak és kép-
viselők minden
törlőanyagban.

Törzsház: Bécs.
Fők. Flórencz.

- Nagy-Becskekerek**
Gresits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Gondos Ignác.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Ifj. Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Turóczy Zsigmond.
- Nagy-Kikinda**
Kladó nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovičs István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Oltinger Kálmán.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Rőcze**
Guttman Fülöp.
- Nagy-Surány**
Leuchter Sámuel.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
- Nagy-Szőllős**
Doktor István.
Zala Mór.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztó**
Schein M.
- Német-Bogsnán**
Zeier A. J.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsíder**
Horváth I.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Nagy Mór.
Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné).
- Nyitra**
Huszár István.
Irtizer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reichles Lipót.
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitravölgyi gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Katholikus nyomda.
Marinzi és Pawlik.
Westungarischer Grenz-
bote nyomdája.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosen-
zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Ráczkeve**
Kauders Ferencz.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Györfy P. G.-né.
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidéki nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsahegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab.
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A. Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jursó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (béröl.: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Höreth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungaria-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
Tomics Miklós.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. katl. egyházmegyei nyomda.
- Szabolcza**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Schuller Testvérek és Tsa.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gőnczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Ujfalussy Lajos.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Nátháné.
- Szentés**
Hollósy és Vajda.
Szentesi első könyvny. részvénytársaság.
Szentés és Vidéke nyomdája.
- Szent-Endre**
Schwarz I.
- Szent-Gothárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternner Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-
megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolcza**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyv-
nyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
- Tisza-Roff**
Hay Fülöp.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.: Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Gasparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: Özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
- Versecz**
Gresits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Taly Rozália.
- Zenta**
Kabus Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.



Ólomzárgyártás

Mechanikai műhely

Első Magyar

Betüöntöde



RÉZLÉNIAGYÁRTÁS

Részvénytársaság

Budapesten

VI., Dessewffy-utca 32. sz.

UJDONSÁG:

EGYETEMES

TABELLA-ALAPZAT

Czettel és Bendtner szabadalma.

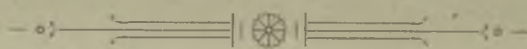
Telefon 23-70.



BÉLYEGZŐMETSZÉS.

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.



Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV-ÉS CZÍMBETŰKBEN

továbbá

Körzetek, Rézleniák,

és

Kizárásokban.

A legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEKBEN.

TÖMÖNTÖDE, GALVANOPLASZTIKA.